

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

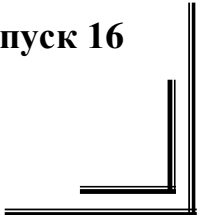

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 16

Рівне - 2022

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 16. 120 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Ставицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

При дослідженні соціально-психологічних чинників (умов) розвитку життєстійкості встановлено, що життєздатність - індивідуальна здатність людини керувати власними ресурсами в контексті соціальних норм і умов середовища.

При визначенні шляхів розвитку формування життєстійкості в умовах ВНЗ встановлено, що Складова життєздатності контролю над обставинами забезпечує пошук шляхів впливу на наслідки стресових змін.

За результатами дослідження важливою передумовою успішної самореалізації студента є злагоджена система змістовних життєвих орієнтацій, яка гармонійно поєднується з життєвими цілями та планами.

Список використаних джерел:

1. Данилова Є. Є. Життєва стійкість і психічне здоров'я. Психічне здоров'я дітей і підлітків в контексті психологічної служби. М. : Академія, 1994. С. 113-126.
2. Яворовська Л. М., Камишнікова Р. Ф. Психологічні особливості студентського віку. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 320 с.
3. The Questionnaire for Eudaimonic Well-Being: Psychometric properties, demographic comparisons, and evidence of validity / A. S. Waterman, S. J. Schwartz, B. L. Zumboangac at al. *The Journal of Positive Psychology*. 2010. No 1. P. 41-61. URL: <https://doi.org/10.1080/17439760903435208>

ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

Левандовська Анастасія, здобувач ОС «магістр», 1 курс, РДГУ
Керівник: Ямницький В.М., доктор психологічних наук, професор

Розвиток емоційної культури особистості є однією із актуальних проблем сучасної психології, так як емоційний інтелект є одним з найважливіших компонентів життєдіяльності особистості, оскільки дає можливість людині пізнати саму себе, інших та забезпечити правильне розуміння емоційних реакцій оточуючих і уміння емоційно й адекватно реагувати на певні життєві ситуації.

При розумінні своїх емоційних переживань, ідентифікування та інтерпретування їх, управління своїми емоційними станами допомагає людині значно легше спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває дослідження ролі емоційного інтелекту у формуванні особистості на ранніх етапах онтогенетичного

розвитку.

Західними вченими, які розробили концепції емоційного інтелекту, були: Д. Гоулман, П. Саловей, Дж. Мейер, Д. Карузо, Г. Гарднер, Р. Бар-Он, С. Хейн, Р. Купер, А. Саваф, Х. Вайсбах, У. Дакс, К. Кеннон, Дж. Готтман та ін. Серед зарубіжних педагогів-класиків, що досліджували емоційну складову особистості є такі: І. Гербарта, Я. Коменського, Дж. Локка, І. Песталоцці, Ж. Руссо та вітчизняних педагогів: І. Беха, Г. Ващенко, С. Русової, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського.

Мета публікації теоретично вивчити психологічні дослідження емоційного інтелекту у сучасній науці.

Термін «емоційний інтелект» (далі - ЕІ) з'явився з припущення про те, що окрім когнітивного інтелекту існують інші фактори, що позначаються на успішності особистості, досягненні нею поставлених цілей. Американський психолог Е. Торндайк був одним із перших, хто виокремив ЕІ, коли досліджував соціальний інтелект [2; 4]. Для загального бачення розглянемо декілька визначень:

І. Н. Мещерякова визначає ЕІ як складне інтегративне утворення з когнітивних, поведінкових та емоційних компонентів. Це утворення забезпечує усвідомлення, розуміння та регуляцію власних емоцій та емоцій оточуючих, що корелює з успішністю міжособистісних відносин та особистісного розвитку.

Згідно з визначенням Д. Гоулмана, «ЕІ - це здатність усвідомлювати і визнавати власні почуття, а також почуття інших, для самомотивації, для управління своїми емоціями всередині себе і в стосунках з іншими» [4; 5]. Спираючись на дослідження Д. Гоулмана, експерти дійшли такого висновку: для ефективності роботи ЕІ має вирішальне значення у адаптації і соціалізації особистості.

Розвинені навички ЕІ дозволяють розглядати свої емоції і емоції інших як ресурс, завдяки якому можна підвищувати ефективність своєї діяльності. Важливо пам'ятати, що ЕІ - не пов'язаний з «емоційністю» людини у звичному для нас розумінні. Емоційно темпераментна людина цілком може володіти низьким ЕІ, що пов'язано з її невмінням розпізнавати свої емоції і керувати ними. У той самий час людина спокійна, врівноважена може демонструвати високий рівень ЕІ.

На початок 90-х років накопичилися певні уявлення про емоційний інтелект як підґрунтя для подальшого наукового розвитку цієї проблематики психологічних досліджень. Завдяки праці вчених П. Селовея і Дж. Мейєра у 1990 році почався емпіричний етап вивчення «емоційного інтелекту», але слід зазначити, що на той момент його розглядали як різновид соціального інтелекту [1]. Неабиякої популярності він набув з середини 90-х років,

причиною чого стала книга Д. Гоулмана «Емоційний інтелект», що вийшла в 1995 році [5].

Фундаментом розвитку ЕІ у вітчизняній науці було положення Л.С. Виготського, про єдність афективних і когнітивних процесів, зокрема про те, що емоції є основою і регулятором мислення [2, с. 166]. Згодом його ідеї підтримали та розвинули його колеги. С.Л. Рубінштейн також підкреслював єдність емоційних, вольових та когнітивних процесів, але зазначав, що вони побудовані на різних психічних процесах та станах. Так, в спокійному стані свідомості, когнітивна діяльність контролює та координує емоційні реакції, а в стані афекту емоції переважають [3].

Якщо говорити про те, що принципово нового містить в собі поняття «емоційний інтелект», то в узагальненому вигляді воно являє собою процес самопізнання людиною своєї чуттєвої сторони через рефлексію. Розуміючи процес виникнення емоцій, ми маємо можливість доторкнутися до деяких несвідомих проявів психіки, і цим самим підвищити усвідомленість, якість життя та розширити спектр своїх можливих дій.

Варіації у визначеннях емоційного інтелекту, запропонованих основними теоретиками, сприяли розробці різних моделей емоційного інтелекту. За П. Селовеєм і Дж. Мейєром, ЕІ – це здатність сприймати і виражати емоції, усвідомлювати їх, регулювати власні емоційні стани та впливати на інших. З іншого боку Д. Гоулман, пояснив, що ЕІ – це основна особистісна характеристика, яка не представлена когнітивним інтелектом. Однак Р. Бар-Он розглядав емоційний інтелект як некогнітивні можливості, компетенції та навички, які впливають на здатність людини успішно справлятися з вимогами та тиском середовища. На противагу цьому, К. Петрідес та Р. Фернем визначили емоційний інтелект як рису, як інтегративне емоційне самосприйняття, розташоване на нижчих рівнях ієрархії особистості. Ці різні визначення ЕІ сприяли розробці трьох моделей емоційного інтелекту: модель здібностей; змішана модель; модель рис.

Розрізняють п'ять основних елементів емоційного інтелекту (Дж. Майєра та П. Саловея): самосвідомість; самоконтроль; мотивація; емпатія;

Таким чином, емоційно розумні люди, як правило, є більш гнучкими, будують плани, оскільки використовують здатність емоційно змінювати настрої. Найвищим рівнем емоційної фасилітації мисленню є здатність розпізнавати міркування, викликані емоцією. Щастя (емоційний стан) полегшує творчі та індуктивні міркування, тоді як смуток (емоційний стан) полегшує дедуктивні міркування. Особистість, яка оволоділа розумінням та аналізом емоцій, здатна розпізнавати переходи між ними. Емоційний інтелект так само важливий для навчання, як інтелектуальні здібності або IQ.

Список використаних джерел

1. Андреева И. Н. Азбука эмоционального интеллекта. СПб.: БХВ-Петербург, 2012. 288 с.
2. Андреева И.Н. Предпосылки развития эмоционального интеллекта. *Вопросы психологии*. 2007. № 5. С. 57—65.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2006. 712 с.
4. Bar-On R. The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *University of Texas Medical Branch Psicothema*, 2006. № 18, supl. – pp. 13- 25.
5. Chan K., Petrisor B., Bhandari M. Emotional intelligence in orthopedic surgery residents // *Can J Surg*. 2014. №2. P. 89-93.

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ
АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ**
Микитюк Вікторія, здобувач ОС «магістр», 1 курс, РДГУ
Керівник: Павелків В.Р., доктор психологічних наук, професор

Особливо гострою в наш час є проблема зростання дитячої агресивності, спроба пояснення агресивних дії молодих людей ускладнюється тим, що не тільки в повсякденній свідомості, але й у професійних колах і в багатьох теоретичних концепціях явище агресії одержало дуже суперечливе тлумачення.

Метою публікації виступає дослідження особливостей прояву агресивної поведінки у підлітковому віці.

У психологічній науці під агресією прийнято називати дії, що наносять людині будь - який збиток: моральний, матеріальний або фізичний. Причому в понятті «агресія» поєднуються різні за формою і результатами акти поведінки - від таких, як злі жарти, плітки, деструктивні форми поведінки, до бандитизму [3]. Дуже часто спостерігається прояв агресивності по відношенню до таких самих підлітків, якими є особи самі. У багатьох дітей спостерігається прагнення до боротьби один з одним.

Варто зазначити, що особливу значущість набуває дослідження агресивної поведінки в підлітковому віці. Як зазначено у багатьох наукових дослідженнях, на першій стадії підліткового періоду (у 10-11 років) дитини характеризує вельми критичне відношення до себе. Близько 33% хлопчиків і 25% дівчаток дають собі повністю негативні характеристики, відзначаючи переважання негативних рис і форм поведінки, зокрема грубості, жорстокості, агресивності. При цьому у дітей цього віку переважає фізична

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психосоціальна допомога в умовах кризи	4
Бабак К. Роль прив'язаності у сприйманні романтичних взаємин чоловіками та жінками.....	6
Главінська О. Особливості психологічного супроводу призovníків строкової служби.....	8
Романюк В. Механізм боротьби або втечі як модель поведінки: психофізіологічні та клінічні аспекти.....	9
Рудюк О. Ціннісні пріоритети суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.....	13
Савуляк В., Камінський А., Чичук Ю. Використання групового фокусованого інтерв'ю при підготовці соціальних проєктів для внутрішньо переміщених осіб.....	16
Савуляк В., Курята Н., Бабак А. Порівняльний аналіз ефективності кількісних і якісних методів соціально-психологічних досліджень	20
Андрійчук М. Особистісно-професійне самовизначення у ранній юності	25
Апостол М. Основні напрямки вивчення самореалізації особистості у психологічній науці.....	27
Бабак А. Психологічні чинники виникнення інтернет-адикції в підлітковому віці	30
Байдак В. Волонтерська діяльність студентської молоді	33
Балаушко О. Психологічні особливості виникнення шкільної дезаптації у дітей молодшого шкільного віку.....	34
Вінярська М. Особистісне самовизначення студентів у освітньому процесі.....	36
Воробей О. Психологічні особливості дітей підліткового віку та їх урахування в педагогічному процесі	39
Гамчук М. Психокорекційна робота з батьками, які виховують дітей з особливими потребами.....	42
Грицюк К. Психологічні особливості подолання тривожності студентів-психологів в умовах війни	43
Гурінчук Д. Професійне самовизначення: теоретичний аналіз.....	46
Гуцало Д. Психологічні особливості соціально-психологічної адаптації вимушено переселених осіб	48
Дереженко С. Психокорекція соціально-психологічного клімату в групі підлітків.....	51
Зайчук О. Військові дії як чинник міжособистісного конфлікту в	

підлітковому віці	53
Касянчик Л. Емпіричне дослідження психологічних чинників девіантної поведінки дітей підліткового віку	56
Кобець Д. Проблема креативності в психологічній науці	58
Козенюк М. Співвідношення емоційного інтелекту та комунікативної компетентності студентської молоді	60
Козенюк М. Теоретичний аналіз проблеми комунікативної компетентності студентської молоді	64
Конончук А. Психологічні особливості розвитку юнацького віку	66
Крук Я. Психологічні чинники підвищеної агресивності у дітей молодшого шкільного віку	69
Куришко А. Психологічні чинники подолання інтернет-залежності у підлітків	71
Курята Н. Дослідження життєстійкості як умови професійного зростання студента психолога	73
Левандовська А. Психологічні дослідження емоційного інтелекту у сучасній науці	75
Микитюк В. Психологічні особливості прояву агресивної поведінки у підлітковому віці	78
Мельникович І. Психологічні особливості прояву тривожності у підлітковому віці	80
Мовчко О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на виникнення депресивних станів	83
Осіпчук А. Особливості формування гендерної ідентичності особистості у підлітковому віці	85
Парчук Т. Емоційний інтелект як чинник саморегуляції студентської молоді	88
Подерня Н. Психологічні чинники успішної адаптації особистості у соціальному середовищі	93
Пшенична Л. Емпатія як чинник розвитку міжособистісних відносин	95
Радчук О. Вплив емоційного інтелекту на розвиток міжособистісних стосунків сучасної молоді	98
Романюк О. Психологічні особливості впливу емпатії на розвиток комунікативної компетентності студентів	100
Сова Я. Психологічні проблеми вимушених трудових мігрантів	102
Хома О. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці	105
Хомюк І. Психологія конфлікту у сучасній науці	108
Цицюра Д. Експериментальне дослідження проявів булінгу в освітньому середовищі	111

Цицюра О. Самоактуалізація майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	114
Шуріна В. Психологічна корекція комунікативних навичок студентів	116
Зміст	118

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 16

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 5,9.